

Kohti materiaalisempaa maailmanpolitiikan tutkimusta

■ Justiina Dahl

Vaikka sodan tiede ja teknologia ovat perustavanlaatuisen osa kansainvälistä yhteisöä, ne eivät ole ainoita hallitsevia tai muista kansainvälisen yhteistyön aloista erillisiä materiaalisia voimia kansainvälisissä suhteissa. Ukrainan, Irakin ja Israelin viime aikoina kulminoituneet konfliktit ovat tuoneet sodan teknologian sekä humanitaarisen avun lääketieteen jälleen keskeiseksi osaksi länsimaista mediavirtaa.

Sodan teknologia, joka vyöryy katsojan kotiin, osoittaa aina uhkaavaksi koettuun toiseen. Se symboloi puolustamista, mikä äärimmilleen vietynä tarkoittaa tappamista. Kenttälääketiede puolestaan tarjoaa usein viattomien uhrien näkökulman konfliktiin. Sodan uhka on anarkisessa järjestelmässä aina läsnä, mutta se tai sen välttäminen eivät kuitenkaan ole valtioidenvälisen materiaalisuuden kanssakäymisen ainoita motiiveja tai muotoja. Niitä ovat myös kansallisesti tuetun ja kansainvälisesti kunnioitetun tieteen sekä teknologian tietyt saavutukset.

Nokia ei ollut kirkkaimman kansainvälisen loistonsa aikana vain matkapuhelinmarkkinoiden tai Suomen valtiontalouden symboli. Siitä tehtiin koko Suomen, suomalaisen osaamisen sekä kansallisen edistyksellisuuden materiaallinen merkittäjä. Samalla tavalla kilpailu Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välillä avaruuden valloittamisesta ei ollut vain kylmän sodan aseteknologian kehityksen sivutuotteena syntynyt tieteellis-teknologinen kilpailu. Se oli osoitus aikansa huippuunsa viedystä ja kansainvälisesti tunnustetusta kehityksestä. Kehityksen suunta saattoi tuolloin vaikuttaa ennalta määrättyltä. Jos Berliinin muurin murtuminen tuntui aikanaan yllättävältä, voisi aiempien aikojen näkökulmasta tarkasteltuna viimeisinä vuosikymmeninä tapahtunut avaruuden valloitus ja

Nokian romahdus olla odottamattomia historiallisia käännteitä. Näihin menneisiin aikoihin verrattuna nykyiset kansainvälisen kehityksen suunnannäyttäjät nimittäin henkivät kokonaan uudesta kansainvälisestä kulttuurista.

Viime aikoina kehityksen mittareiksi ovat nousseet erilaiset päästöttömän ja energiatehokkaan viherteknologian muodot. Kansainvälisen yhteisön hyväksymät ja kannattavat materiaalisuuden hyvinvoinnin ja edistyksellisuuden mittarit ovat radikaalisti muuttuneet yleisen kansainvälisen yhteisön vihertymisen myötä. Se on osoitus siitä, että kehitys ei ole arvovapaa, objektiivinen käsite.

Kehitys ei ole ylöspäin etenevä polku tai yhtenevä pelkän bruttokansantuotteen kanssa. Kehittyneet valtiot eivät myöskään ole, vaikka syvään juurtunut terminologia näin antaakin olettaa, kehitysmaita edellä. Samoin kuin puhelimen pieniuudella tai avaruusohjelman laajuudella ei enää ole samanlaista statusarvoa kansainvälisessä yhteisössä kuin aiemmin, ei länsimaiden materiaalisuuden standardien mukainen moderni valtio ole ainoa mahdollinen valtion tai kansakunnan kehittyneisyyden mitta. Tieteen ja teknologian tutkimus on viimeisen viiden vuosikymmenen ajan etsinyt keinoja ihmistieteitä vaivanneen materiasokeuden eri muotoja vastaan.

Tieteen ja teknologian tutkimuksen juuret ovat historioitsija Thomas Kuhnin vuonna 1962 julkaisemassa teoksessa *Tieteellisten vallankumousten rakenne*. Kuhnin työn pohjalta joukko sosiologeja, antropologeja ja filosofeja alkoi tutkia tiedeyhteisöjä ja niiden toimintaa samoilla menetelmillä, joita käytettiin muidenkin ihmis-yhteisöjen tutkimiseen. Näistä humanisteista laajimmin tunnettu lienee Bruno Latour.

Latour tutki uransa alussa 1970-luvulla antropologisin menetelmin laboratorioita ja niissä

vallinneita kulttuureja. Laboratorioista Latour siirtyi yhteiskunnallisen teknologian tutkimuksen pariin. Hän analysoi muun muassa metron vaikutusta sitä ympäröivän yhteisön toimintaan.

Latourin työ on yleisesti keskittynyt avaamaan läntisen yhteiskunnan suhdetta sitä ympäröivään materiaaliseen maailmaan ja sen hallinnoimiseen. Hän on eri empiiristen tutkimusten kautta osoittanut, miten englantilaisen kemistikirjailija C. P. Snown 1950-luvulla kauhistelema kuilu kahden kulttuurin välillä on todellisuudessa yhden ja ainoan kulttuurin, länsimaisen modernisaation, luoma illuusio.

Tiede, teknologia ja humanistinen kulttuuri eivät ole koskaan olleet täysin erillisiä, vaan ne ovat linkittyneitä toisiinsa mitä moninaisimmilla tavoilla. Joskus kehitys on merkinnyt sotaa ja sota kehitystä. Latour osoittaa muun muassa teoksessaan *Emme ole koskaan olleet moderneja*, miten erillisyyden illuusion ylläpitämisellä on ollut tuhoisia seurauksia. Hän ei ole teorioidensa kanssa yksin.

Tieteen ja teknologian tutkimus on olemassaolonsa aikana monien eri esimerkein osoittanut, miten tiede ei ole koskaan ollut täysin erillinen politiikasta tai yhteiskunnasta. Luonnontieteilijät, insinöörit ja armeijan leivissä puurtavat ovat erottamaton osa yhteiskuntaa sekä kansainvälistä yhteisöä samoin kuin sitä ympäröivä infrastruktuuri. Luonnontieteilijän, ihmistieteilijän, sotatieteilijän tai insinöörin kieli ja kulttuuri ovat siis suurelta osin samat. Ainoastaan sanasto vaihtelee.

Miten ihmisiä ympäröivä materia vaikuttaa heidän elämäänsä, on yksi tieteen ja teknologian tutkimuksen erikoisalan lähtökohdista. Sen eräs päämäärä on mahdollistaa eri asiantuntijoiden ja eri yhteisöjen välinen vuoropuhelu. Tähän sisältyy tieteellisen ja teknologisen tiedon muuntaminen sekä käsiteltäväksi että kyseenalaistettavaksi niin kollegalle, lukiolaiselle kuin lehdistöllekin. Tiede nimittäin edistyy myös uusien kysymyksenasettelujen myötä.

Kirjoittaja tekee väitöskirjaa Eurooppalaisessa yliopistoinstituutissa Firenzessä.

TIEDEKIRJA

Iloa ja inspiraatiota tieteestä!

Opiskelijailtapäivä
9.10. klo 14–17

Luvassa tarjoulua, arvontaa ja alennuksia.
Tervetuloa!

Tiedekirja
Snellmaninkatu 13
00170 Helsinki
Puh. 09 635 177

Seuraa Tiedekirjaa myös Facebookissa!

